Avrättningsplatser och avrättade

SIST AVRÄTTAD I SVERIGE

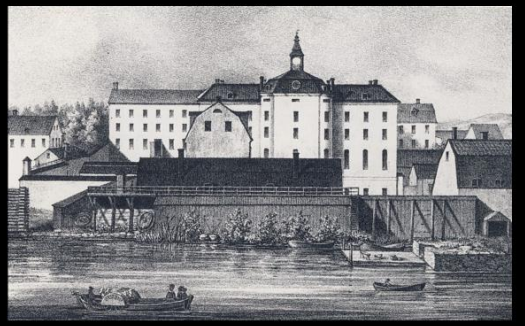

23/11 1910

Alfred Ander sist att avrättas i SVERIGE

ALFRED ANDER

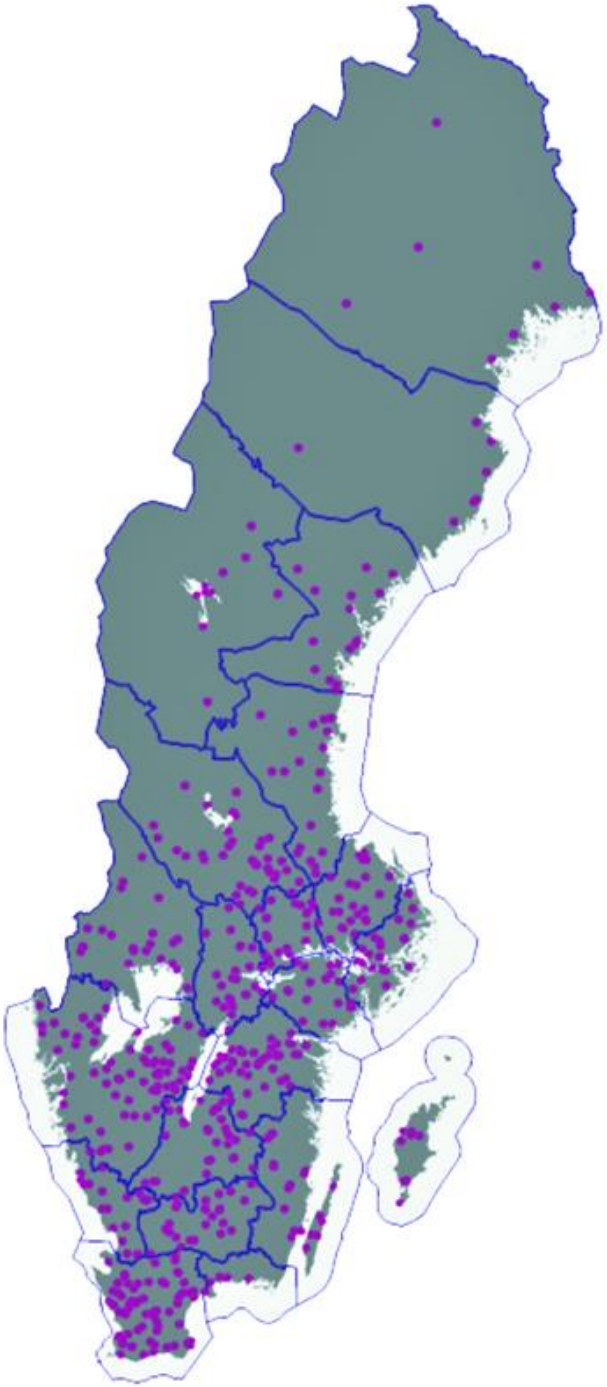

Närmre till en Avrättningsplats Än du tror

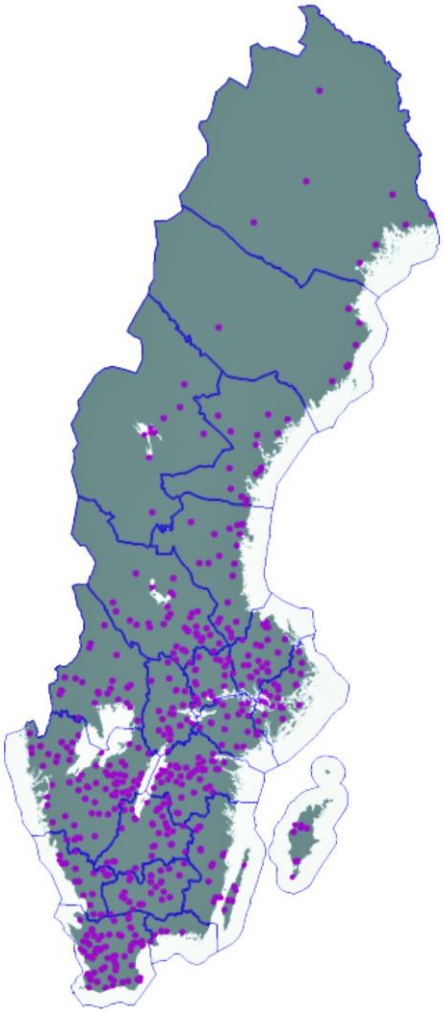

Malmös äldsta kända avrättningsplats låg vid Ribersborgsstranden. Under senmedeltiden flyttade denna till Rörsjöområdet nära det nutida Värnhemstorget. Samtidigt hade man en speciell avrättningsplats för häxor uppe på Kirseberget. Under 1800-talet skedde avrättningarna inne på fängelset Malmöhus samt det strax intill liggande Länsfängelset. Den sista avrättningen i Malmö utfördes år 1900.

Avrättningssätten varierade. Hängning verkar ha varit det vanligast förekommande, därefter avrättning med yxa. Avrättning med svärd ansågs hedervärt och i Malmö stadsbok omtalas 1599 att en tjuv dömts till ”galge och gren” men benådades för sina barns och hustrus skull ”på ett svärd, kom under galgen”, det vill säga han begravdes under galgen. Ibland styckades kropparna och sattes på hjul, så kallad stegling. Enligt Malmö

Över 540 platser med anknytning till avrättningar, 74 % av Sveriges befolkning bor inte längre bort än en mil till den närmaste platsen, 2 % har bara 500 meter dit.

Malmö galgbacke se på detta kopparstick från 1588 längst ner till höger.

Den forna avrättningsplatsen vid Rörsjön låg strax bortom fabriken (foto från cirka 1924). Högarna på bilden nedan syns ej på denna bild.

Blosshögen, Malmös äldsta galgbacke, existerar ännu invid Vikingsbergsvägen vid Ribersborg.

Till en medeltida stad hörde en galgbacke eller avrättningsplats. Det äldsta skriftliga, indirekta belägget för en avrättningsplats i Malmö finns redan i de äldsta privilegiebreven från 1300-talet där det klargörs att brottslingar ska dömas på stadens ting. Då dåtida strafformer var böter, förnedring inför folket eller avrättning innebär detta att Malmö stad redan i sin tidigaste historia måste ha haft en avrättningsplats.

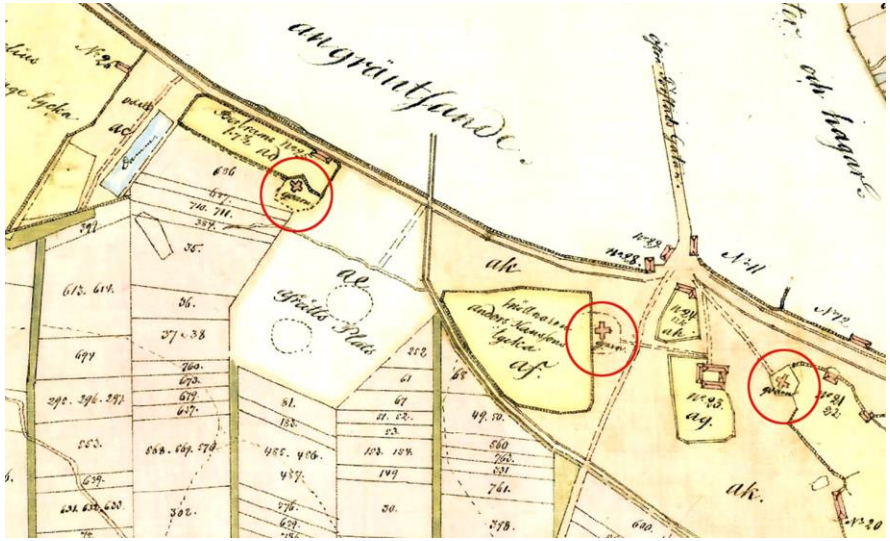

Detalj av karta från 1781 med Malmös avrättningsplats och dess två högar inlagda.

Avrättningsplatsen vid Rörsjön finns avbildad på den äldsta Malmöbilden, kopparsticket i Braun & Hogenbergs stora bok. Förlagan är från 1588.

Blosshögen är en gammal bronsåldershög vid det dåtida Malmös södra gräns mot byn Hyllie. Platsen var väl synlig för alla de sjöfarare som närmade sig staden. Den höga galgen på högen visade att man närmade sig en laglydig stad. Alla medeltida städer i Norden hade ett sådan dominant läge för sin avrättningsplats. Det mera kända exemplet är den alltjämt bevarade galgbacken utanför Visby stadsmur på Gotland. Högt över staden står fortfarande tre enorma stenpelare som bildat underlag till en väldig galge med tre bjälkar i triangelform.

Kirseberg i Malmö har haft en avrättningsplats. Och skallar hittades då och då av ”Backapågar!”, man spelade fotboll med någon och man skrämde de fina damerna på väg till sommarställen på Bulltofta. Man pålade upp skallar längs med Lundaväge. Hästdroskorna körde där.

Blosshögen, Malmös äldsta galgbacke, existerar ännu invid Vikingsbergsvägen vid Ribersborg.

Detalj av karta från 1781 med Malmös avrättningsplats och dess två högar inlagda.

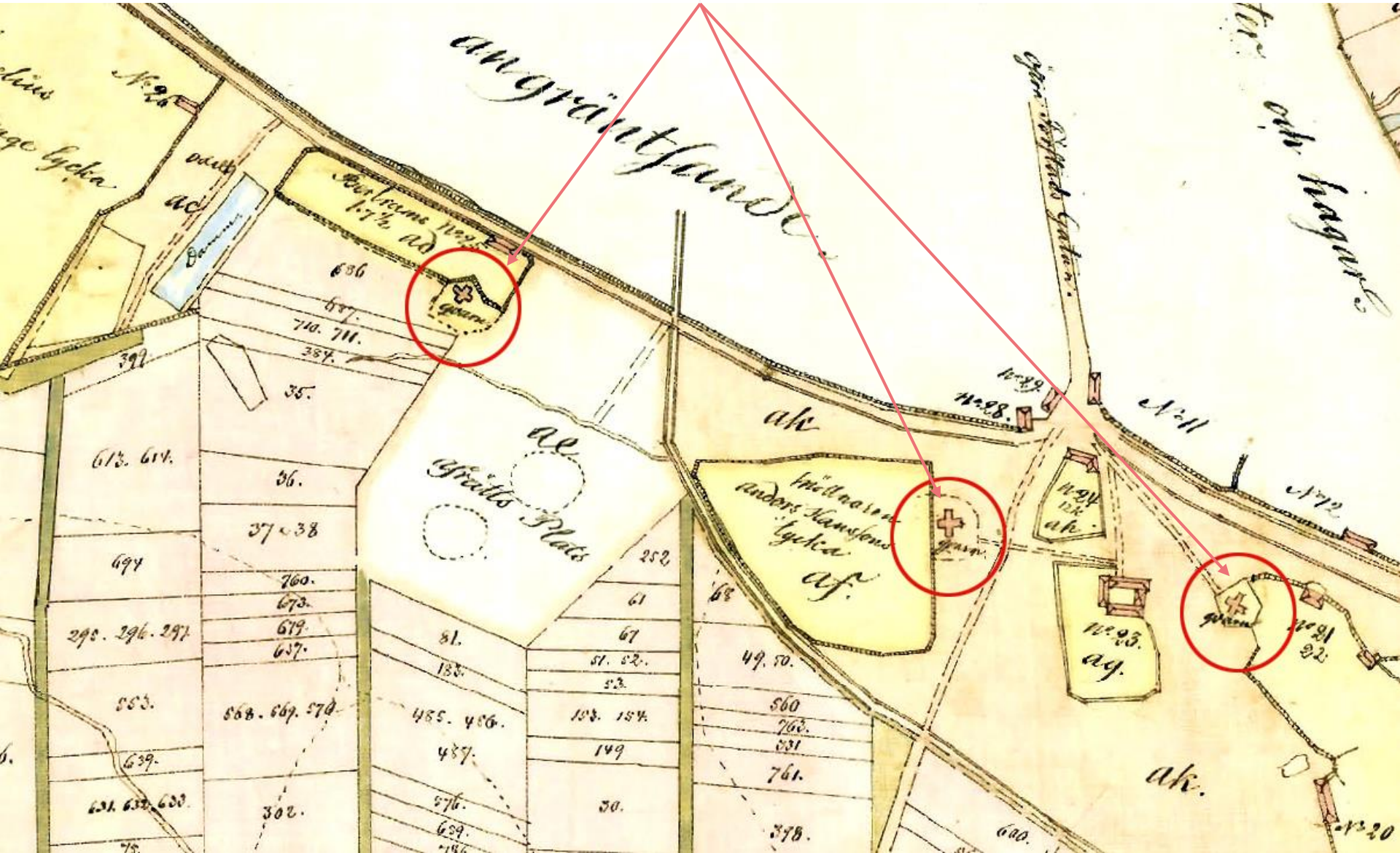

Malmö galgbacke samt höger därom Kirseberget på en karta från tidigt 1700-tal.

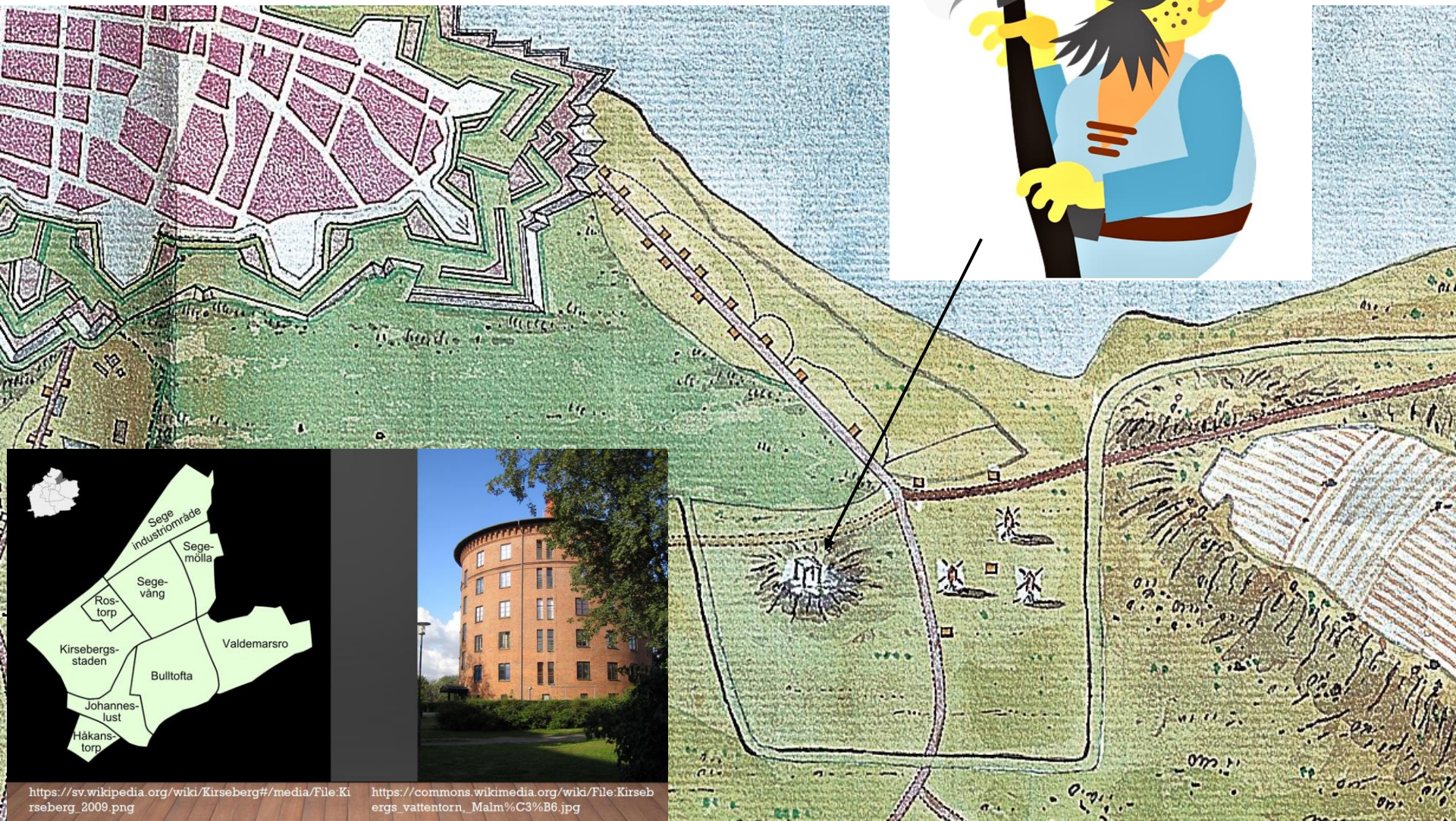

https://sv.wikipedia.org/wiki/Kirseberg#/media/File:Kirseberg_2009.png

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kirsebergs_vattentorn,_Malm%C3%B6.jpg

Kirseberget

Avrättning genom bränning var ett vanligt straff för häxor men kunde också användas för speciellt avskyvärda brott, till exempel mord på barn. Så avrättades till exempel 1548 Christian Pedersens hustru och hennes tre pigor genom bränning på Kirseberget efter de mördat familjens yngsta barn. Avrättning av häxor började förekomma i och med reformationens införande i Malmö på 1530-talet. Malmö blev en av de stora häxprocessernas stad i Danmark. 1541 skriver superintendenten i Lund Peder Palladius följande:

> Trollkvinnorna får nu deras rätta lön. De kunne nu icke längre värna sig i denna Evangeliums ljusa dag. De får nu en världens skam. Av världen med dem! Det är också deras förtjänade lön. Man brände ju för en liten tid sedan en hop trollkvinnor i Malmö, Köge och annorstädes och höra vi, att där åter sitter en hop, som gripits i Malmö och skall brännas.

Avrättningsplatsen har legat i området för det nuvarande gamla vattentornet uppe på Kirseberget. Arkeologen Sven Rosborn har schaktövervakning för rörläggning konstaterat att marken på vissa platser är kraftigt kolsvärtad efter hundratals bränningar, vilka alla skedde under 15- och 1600-talen.

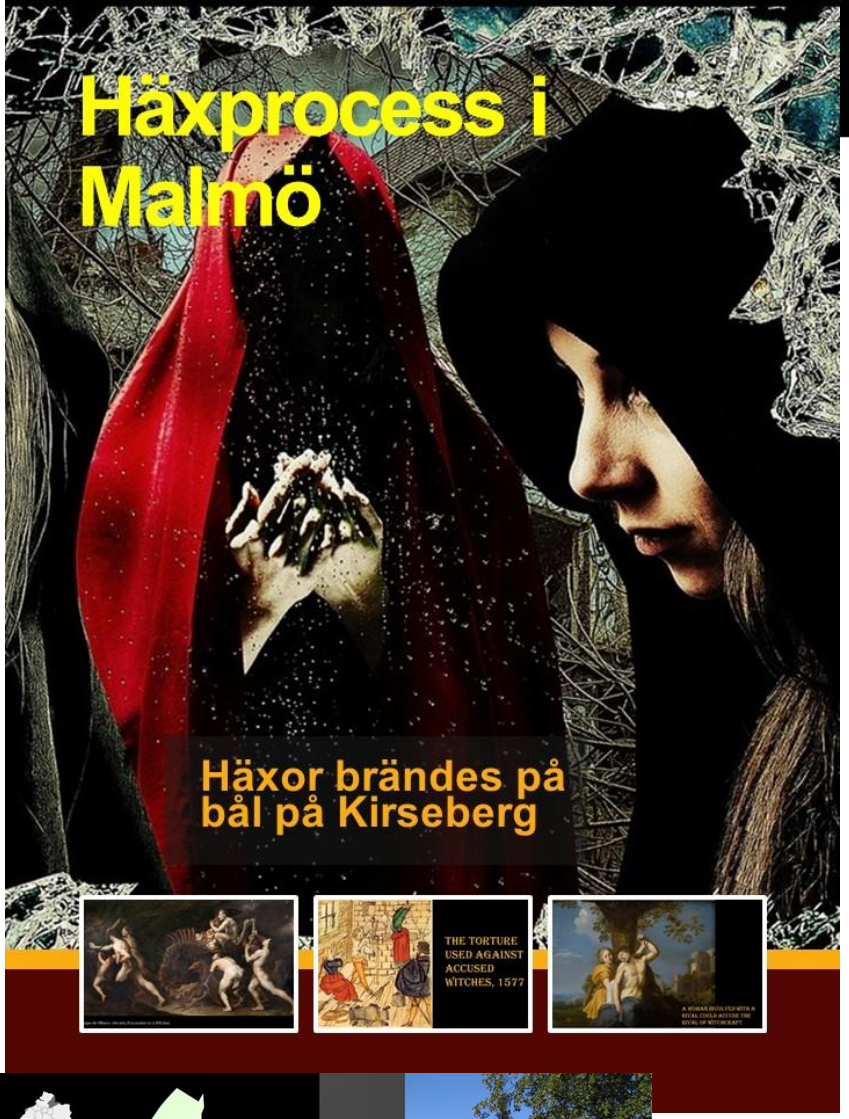

https://sv.wikipedia.org/wiki/Kirseberg#/media/File:Kirseberg_2009.png

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kirsebergs_vattentorn,_Malm%C3%B6.jpg

Häxprocesserna i Malmö

Häxprocesserna i Malmö tillhör i huvudsak Danmarks historia, då de inträffade i synnerhet under slutet av 1500-talet och början av 1600-talet, ungefär ett sekel före Det stora oväsendet. Malmö och Skåne var vid tiden en del av Danmark, och man följde därför dansk trolldomslag. Rättegångarna skedde på stortorget framför Malmö rådhus och fångarna hölls fängslade i rådhuskällaren där de också torterades. Det totala antalet rättegångar uppgick till 63. Av de åtminstone 83 anklagade personerna avrättades 38 genom att brännas levande på bål.

Malmö var under medeltiden Danmarks näst största stad efter Köpenhamn, och blev en ledande skånsk handelsstad redan runt år 1300. Sillfisket och Skånemarknaden, en av Nordeuropas viktigaste varumarknader, spelade stor roll för den ekonomiska utvecklingen. Minnessten för häxprocesserna i Garnisonsplanteringen ("Tjyvaparken") på Kirseberg i Malmö.

Häxprocesserna i Malmö inträffade i synnerhet mellan åren 1577 och 1583, och skedde i samband med reformationens införande samt den ekonomiska nedgången i slutet av 1500-talet. Precis som under andra häxprocesser runtom i världen, sammanföll detta med olika samhällsförändringar – demografiska, religiösa, politiska och ekonomiska.

Peder Palladius, dansk biskop och häxmotståndare.
Peder Palladius var en dansk biskop, luthersk reformator och hård häxmotståndare, senare intendent i Lund.

Bytinget höll Rättegångar på torget

Rättegångarna skedde på Stortorget utanför Malmö rådhus, "Malmö byting", som stod klart 1547. Man placerade fyra trästockar i en fyrkant, där tingmännen fick sitta. I mitten placerade man den trolldomsanklagade på en så kallad ”tjuvsten”. I rådhusets källare fanns häkte, fångkammare och tortyrkammare. Tortyr användes, i enlighet med dansk lagstiftning, under rättsprocessen. Från 1547 fick enbart dödsdömda torteras. När domen skulle verkställas färdades den anklagade i en vagn från rådhuskällaren till Kirseberget. Som sällskap hade hon en eller två präster, bödeln och deras medhjälpare. De vandrade förbi folkmassorna och upp på berget. Malmö var en av Danmarks stora städer för häxprocesser, och avrättningsmetoderna var extra grymma. Mellan 1543 och 1663 hölls 63 häxprocesser. Totalt anklagades minst 86 personer, och 38 personer brändes levande på bål, vilket var dansk praxis. Ofta fästes en krutpåse runt magen på de dömda. De bands sedan med rep på en stege och kastades in i bålet med avsikt att orsaka en explosion.

Det finns många likheter mellan häxprocesserna i Malmö och de på Tjörn hundra år senare, både sett till den hanseatiska handeln med sill, tematiken kring de trolldomsanklagade och att båda platserna tillhörde Danmark. De åtalade i Malmö och kringliggande platser (Köpenhamn, Köge, Helsingör) anklagades för att ha blåst upp till storm eller gjort vinden stiltje för kungens olika skepp, för att ha dragit sillen från land och för att ha orsakat sjukdom och förgöring. Detta är i princip identiskt med anklagelserna under häxprocesserna på Tjörn. Häxprocesserna på Tjörn ägde rum 1669-1672. De var samtida med häxprocesserna under Det stora oväsendet men följde ett annat mönster än resten av Sverige.

Häxor
och
Avrättningar

En Forskreckelig Oc
sand bescriffuelse/ om mange Troldfolck:
som ere forbrende for deris Misgierninger skyld/
fra det Aar 1589. regnendis: Oc huad deris vd-
retning oc bekendelse haffuer været/ man-
gen til en tro at-
uarsel.
Desligeste om en Troldkarl ved naffn stumme Peder/
huilcken som kunde giøre sig til en Varulff formedelst hans
Troldoms Konst. Oc huorledis hand er grummelige henretted til
Døde/ vdi en By ved naffn Bøpper/ tre Mile fra Colne/
vdi det Aar 89. Oc huad om hand haff-
uer bedreffuet.
Først tryckt vdi Colne/ met Caspar Schumans
aff Erfurt bekostning ꝛc.
Oc nu vdi Kiøbenhaffn/ aff Laurentz Benedicht/ 1591.

PAMFLETT OM TROLLDOM, UTGIVEN I DANMARK 1591.

Häxprocesserna i Malmö karaktäriseras av en traditionell sorts skadande magi. Den anklagadepåstods ha använt häxeri för att skada sitt offer, ofta genom sjukdom. De senare svenska processerna innehåller en ny föreställning om djävulen och färder till det mytiska Blåkulla. Häxeri är inte längre något som hanteras som en tvist mellan individer, utan utförs av djävulens tjänare och utgör ett existentiellt hot mot samhället. Som konsekvens använder rättsväsendet extraordinära metoder för att motverka denna ondska. Hanteringen av vittnesmål, det ackusatoriska förfarandet och användandet av tortyr förändras och frångår det konventionella

Jusepe de Ribera - Hecate, Procession to a Witches

Offer från Malmös hitoria om Häxor

Lange Marine

Lange Marine, jordemor i Malmö som anklagades för trolldom år 1567. Försvarade sig inför Malmö domstol utanför rådhuset. Lange Marine avrättades genom bålbränning på Kirseberget.

ehanne Nielsdaatter

Ställdes inför rätta juli 1578 tillsammans med Barrabra. Jehanne var läkekunnig, och sa sig veta varför en man vid namn Matz Smed blivit sjuk. Smeds hustru letade upp Jehanne, som sa att Matz var utsatt för skadande magi (förgöring). Hon erbjöd sig att hjälpa Matz mot betalning och gav honom en salva (skulle kunna vara bolmört. Matz blev sämre, och Jehanne sa då att hon hade använt signeri, alltså hjälpande magi. Jehanne sa sedan att hon träffat Barrabra, som bett henne kasta ett papper med ett innehåll framför Matz dörr mot betalning. Jehanne kastade endast hälften av innehållet, eftersom hon inte ville att det skulle gå för illa för Matz, och erkände att hon orsakat Matz sjukdom. Jehanne Nielsdaatter dömdes till döden, och avrättades genom bålbränning.

Barrabra, Oune Smeds moder

Ställdes inför rätta juli 1578 tillsammans med Jehanne Nielsdaatter. Barrabra nekade till anklagelser, och sa om Jehanne: ”Jorden under henne må öppnas, så att hon kan sjunka ner i avgrunden under djävulens fot!” Barrabra anklagades utöver detta för att ha dödat en kvinna och hennes barn. Barrabra dömdes till döden, och avrättades genom bålbränning. Pernille Svends Pernille Svends anklagades av Jehanne Nielsdaatter. Pernille dömdes till döden, samma dag som Karine Skomager, september 1578. Avrättades genom bålbränning. Kirstine Hellekanne Kirstine Hellekanne anklagades av Jehanne Nielsdaatter. Kirstine dömdes till döden, samma dag som Karine Skomager, september 1578. Avrättades genom bålbränning. Karine Kempis Anklagades för trolldom 1579, blev utpekad av tre kvinnor. Friades senare.9] Anne Judequinde (Dywels, djävulens, moder) Judequinde betyder jylländsk kvinna. Anne föddes på Skagen. Hon anklagades 1579 av flera personer för signeri och förgöring. Hon hade verkat på flera platser, däribland Stävie, Barsebäck, Kävlinge och Lomma.

Kirstine Michils

Anklagades för trolldom 1589-90, dömdes till döden och avrättades genom bålbränning.

https://sv.wikipedia.org/wiki/Kirseberg#/media/File:Kirseberg_2009.png

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kirsebergs_vattentorn,_Malm%C3%B6.jpg

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kirsebergsm%C3%B6llan,_Malm%C3%B6.jpg

Kirsebergsmöllan, belägen i Bulltoftaskolan i delområdet Bulltofta.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Anstalten_Malm%C3%B6_Kirseberg.JPG

Häxprocesserna i Mora. I förgrunden djävlar och häxor. Där ovan förhörskommissionen med en hop klagande kvinnor och barn som avger vittnesmål. En fångknekt driver fram en flock fängslade häxor och trollkarlar. Omkring bålet där de dömda brinner, syns häxor som bortför barn på sopkvastar, bockar och dynggrepar, medan demoner i djurskepnad tumlar i luften. Tyskt kopparstick från 1670.

Mäster Mikaels gata österut i juli 2009.

Mäster Mikaels gata

Mikael Reissuer

Mikael Reissuer (Mäster Mikael), död 1650, var bödel i Stockholm från 1635 till 1650 vid Galgberget, Södermalm. Reissuer kom från Norrköping där han försörjt sig som småkrämare. Tjänsten som skarprättare i Stockholm fick han, ovanligtvis, utan att vara dömd för något brott. Ett vanligt sätt att rekrytera bödlar var annars att benåda en dödsdömd man, på det att han iklädde sig mästermannens huva. Tjänsten innebar ansvar för de underordnade rackarna och bödelsdrängarna.

Han tillträdde befattningen den 3 februari 1635, och verkade i yrket fram till sin egen avrättning den 20 mars 1650. Inkomsten räckte till att skaffa ett hus för sig och sin familj vid nuvarande Renstiernas gata på Södermalm, i närheten av sin arbetsplats – galgberget på Stigberget, då i utkanten av Stockholm.

Anna Olofsdotter, död 1663, var en piga i Vänge prästgård på Gotland som dömdes 1663 av häradsrätten att brännas levande på bål för barnamord. Slutgiltigt hovrättsutslag i denna dom saknas men fallet är intressant då det visar att drakoniska domar stundtals fortsatte att utdömas av underrätter även under senare delen av 1600-talet.

Hovrätten omvandlade med stor sannolikhet domen till halshuggning - en princip som undantaget några ytterst sällsynta fall blev fullständig praxis efter 1644. Ett av dessa fall utspelades vid invigningen av avrättningsplatsen i Baltekull i Västergötland 8 oktober 1664, då två syskon från Långhult i Burseryd brändes levande på bål för incest och ett annat mer känt då Malin Matsdotter dömdes till bålet för trolldom i Stockholm 1676.

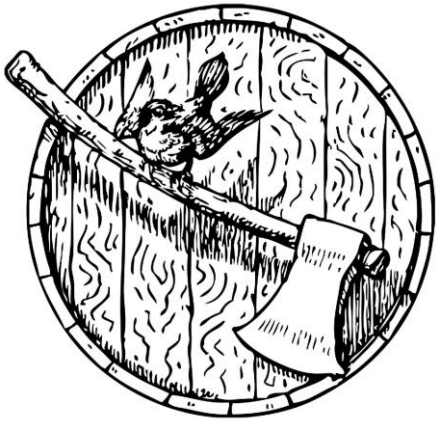

Zackarias Anthelius, född omkring 1583 i Sollefteå, död 11 september 1624 i Stockholm, var en svensk riksdagsman, borgmästare och, som dödsdömd för sin tros skull, av katoliker sedd som katolsk martyr.

År 1623 avslöjades att Anthelius var katolik och han greps tillsammans med en tysk jesuit Heinrich Schacht som vistades i riket illegalt samt den kungliga sekreteraren Göran Bähr, kallad Ursinius, också han kryptokatolik. Vid rättegången erkände Anthelius att han tillhörde den katolska kyrkan och trots att han hade sluppit dödsstraff om han avsvurit sig sin katolska tro valde han hellre döden. Efter att han redan dömts till döden skall han dock under svår tortyr till Laurentius Olai Wallius ha sagt sig acceptera den svenskkyrkliga evangelisk-lutherska läran, något som inte hindrade att dödsdomen verkställdes.

Mäster Mikael bröt mot lagen när han lät en ”hästmakare och landsstrykare” bo i sitt hus. Han dömdes för detta, men fortsatte ändå att umgås med mannen. Vid ett ödesdigert tillfälle drack de brännvin och blev osams om en gammal skuld. Det slutade med att Påwel Andersson, som gästen hette, låg död i dörröppningen. Mikael Reissuer dömdes mot sitt nekande till döden och halshöggs av sin efterträdare.

En del av Fjällgatan på Södermalm i Stockholm döptes 1939 till Mäster Mikaels gata.

Erik Sparre, född den 13 juli 1550 på Stora Sundby slott nära Alberga i Öja socken, Södermanland vid Hjälmaresund, avrättad 20 mars 1600 genom halshuggning vid Linköpings blodbad, var en svensk rikskansler och riksråd. En sägen berättar om hur Sparre räddade livet på en liten pojke som höll på att dränkas i Klara sjö. Pojken var Erik XIV:s son Gustav Eriksson Vasa som skulle dränkas på order av sin farbror Johan III.

Lok Anna eller Bland Anna, **född 1598, död 1669, var en klok gumma som avrättades för häxeri under den stora häxjakten Det stora oväsendet i Sverige 1668–1676. Hon tillhörde de mer kända och uppmärksammade enskilda personerna i häxprocessen i Dalarna.**
Hon levde i Loka by och var gift med Lok- eller Bland Matts Olofsson. Hon var en av de många som arresterades 1668 utpekad av barn för att ha fört dem till Blåkulla.

Hos kloka gumman. Oljemålning utförd av Jakob Kulle (1875).

Zackarias Anthelius, **född omkring 1583 i Sollefteå, död 11 september 1624 i Stockholm, var en svensk riksdagsman, borgmästare och, som dödsdömd för sin tros skull, av katoliker sedd som katolsk martyr.**

År 1623 avslöjades att Anthelius var katolik och han greps tillsammans med en tysk jesuit Heinrich Schacht som vistades i riket illegalt samt den kungliga sekreteraren Göran Bähr, kallad Ursinius, också han kryptokatolik. Vid rättegången erkände Anthelius att han tillhörde den katolska kyrkan och trots att han hade sluppit dödsstraff om han avsvurit sig sin katolska tro valde han hellre döden. Efter att han redan dömts till döden skall han dock under svår tortyr till Laurentius Olai Wallius ha sagt sig acceptera den svenskkyrkliga evangelisk-lutherska läran, något som inte hindrade att dödsdomen verkställdes.

Gustav Banér, hovmarskalk och riksråd, född på Kristi himmelsfärdsdag (19 maj) 1547 på Djursholms slott, död 20 mars 1600, avrättad genom halshuggning vid Linköpings blodbad.

På avrättningsdagen togs han ut på torget i Linköping. Han gick fram till bödeln, höjde sin högra hand för att äska tystnad och höll ett anförande. Banér uttalade här igen att han var oskyldig och att hans brott hade varit att följa den lagliga kungen Sigismund. Talet avslutades med;" Här bliva idag 22 faderlösa barn och fyra bedrövade änkor, deras tårar och vårat oskyldiga blod ropar dagligen till Gud, det vet jag.
Oskyldig dör jag, hörer det, och förbannade vare de som talar illa på vår döda mull.

Sten Axelsson Banér, född 1546 och avrättad vid Linköpings blodbad den 20 mars 1600, var ett svenskt riksråd. Han var son till Axel Nilsson (Banér) och Margareta Pedersdotter (Bielke).
Sten Axelsson Banér gifte sig två gånger, först med friherrinnan Margareta Grip och sedan med Ingeborg Åkesdotter (Tott). Han fick inga barn. Vid 24 års ålder utnämndes han till riksråd. Erik XIV misstänkte honom för förrädiska stämplingar och han fängslades tillsammans med Sturarna på Svartsjö slott och fördes 1567 till Uppsala för att ställas inför rätta. Av ren slump räddades hans liv, när Erik XIV, hade sagt att herr Sten skulle skonas. Vakten, som inte visste vem av Sten Banér eller Sten Eriksson Leijonhufvud kungen avsåg, lät dem båda leva.

Hogenskild Bielke, **född 1538 i Stora Dala, död 3 juni 1605 (avrättad och gravsatt i Gråmunkeklostret, nuv. Riddarholmskyrkan), var svensk friherre (1569) och riksråd. Son till Nils Pedersson till Åkerö, riksråd, och Anna Hogenskild till Hedensö var Hogenskild Bielke var en av de främsta företrädarna för högadelns politiska maktanspråk i Vasatidens Sverige. Han var ägare till Åkerö, Nynäs och Ulvåsa.**

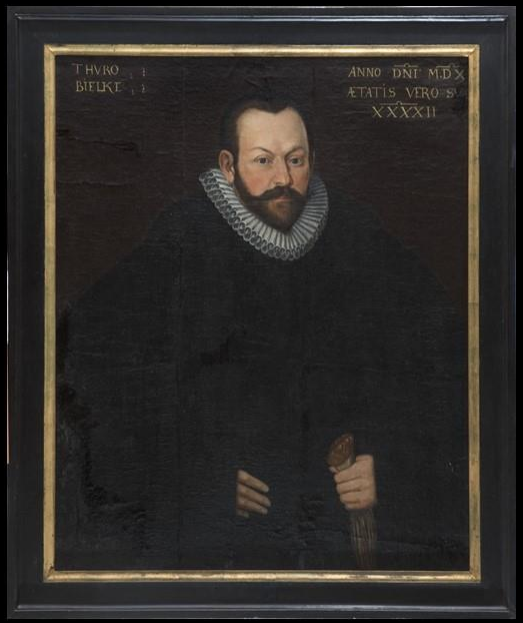

Ture Bielke, **född den 27 maj 1548, död (avrättad) 20 mars 1600, var riksråd. Han var son till Nils Pedersson (Bielke) och Anna Hogenskild till Hedensö. Ägare till Sturefors.**
Bielke tillika med sin svåger, Gustaf Banér med flera under Linköpings blodbad avrättades på Linköpings torg den 20 mars 1600.

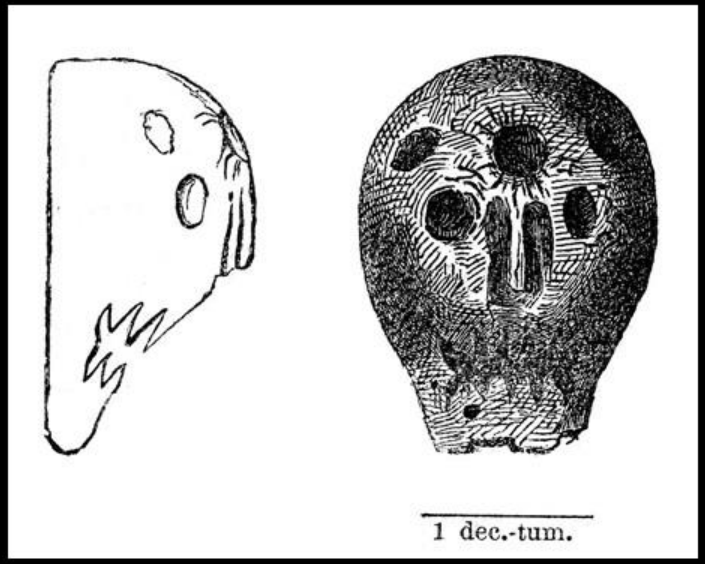

Illustration ur Wärend och Wirdarne: "Trollbackan Kapten Elins s. k. afgud, förvarad i k. Göta Hofrätt."

Helga i Pilanna död 1672, var en svensk landbonde och fiskare. Hon är en av de mest uppmärksammade offren för häxprocesserna i Sverige under Det stora oväsendet 1668–76. Hennes verkliga namn var Helga i Pilanna, men hon har tillskrivits flera olika namn, så som till exempel Hollands-Kerstin. I Ruth Larssons En trollkona skall du icke låta leva (1975) utpekas hon som bäraren av epitetet Kapten Elin. I själva verket bars dock detta epitet av Elin i Mofikerud, en av de åtalade under Häxprocessen i Södra Ny år 1720.

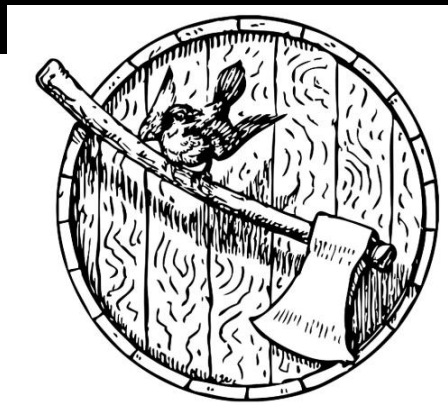

Göteborgs avrättningsplats vid nuvarande Carlanderska Sjukhemmet användes ända fram till år 1830. Nu hade staden brett ut sig så en ny avrättningsplats behövdes. Den kom att ligga vid Långås lider vid Kallebäck. även ny bödelsbostad var byggd. Från år 1780 låg Göteborgs officiella bödelsstuga exakt vid sydvästra hörnet av nuvarande Odinsskolans skolgård. Där bodde mellan åren 1824-1850 en känd bödel vid namn Carl Gustav Beckius. Han utförde en mycket känd avrättning ute på Galgholmarna (Marstrand) år 1830 på den dåvarande trettiosexåringen Johannes Bramberg (repet brast).
År 1857 står det nya cellfängelset klart på Sankt Eriks Torg (Nordstan). Detta revs 1970 talet i samband med Nordstans utbyggnad.
År 1876 och eftersom Sverige har fått en Riksskarprättare utses ingen efterträdare till bödel i Göteborg. Härmed avslutas en bödelstradition i staden som hade varat i över 250 år.

Galgbacken nära Lisebergs södra ingång

De offentliga avrättningarna upphörde 1877 och att dödstraffet varit avskaffat i fredstid sedan 1921 och i krigstid sedan 1973.
I 1734 års lag fanns det ett 70 tal brott som kunde leda till dödsstraff. Under slutet av 1700-talet avskaffades dödsstraffet för ett 10-tal brott och omvandlades till kroppsstraff ofta i kombination med att personen blev satt på fästning eller tukthus. Under 1800-talets början blev det också färre kropps- och skamstraff, dessa avskaffades helt 1855. I mitten av 1700 talet avrättade man i Sverige ca. 40 personer per år mot 5 – 6 stycken under 1800 – talet. Avrättningsplats vid ny plats blev Kallebäck. Nämns 1810. Extra grymma metoden Rådbråkning varade mellan åren 1733 – 1835. Den användes Inte i Kallebäck. 1841 upphörde stegling.

Störande av allmän ordning förekom, särskilt nattetid. Därför utfärdade Kungen ett patent mot gatufred. Fönsterkrossning eller hugg mot husvägg med värja skulle beivras med handavhuggning. år 1626 fick en Skarprättare i Göteborg sitt arvode efter att huggit händerna av tre stycken båtsmän. Detta hörde till vanligheterna på den tiden men båtsmännen kom aldrig mer ut på havet utan fick bli tiggare resten av sina liv. Det är inte känt var de första bödlarna bodde i Göteborg. Den första noteringen som finns är från år 1648 och där står det; "Hus avsett för skarprättaren är den sämre sidan av wäderkvarnsberget". Det är kvarnberget på nordstan som avses.
Från sin bostad hade bödeln inte långt till Stora Torget som Gustav Adolfs Torg hette på den tiden. Det var här som dom offentliga avrättningarna och bestraffningarna genomfördes. Den så kallade Gisselkammaren låg i rådhusets källare.

Valet som avrättningsplats föll på där nuvarande Carlanderska sjukhemmet ligger. Och bödeln fick bostad vid dammen. Det som avses är nuvarande Näckrosdammen bakom Götaplatsen. Bödelns hus kallades för lyckan (bödelslyckan) och har idag givit namn åt Lyckans väg. året för den nya avrättningsplatsen var 1702. Kvar vid Stora Torget blev emellertid skampålen.

Sverige avrättade 1 087 personer åren 1761 – 1910

1761-1770	263
1771-1780	141
1781-1790	62
1791-1800	60
1801-1810	70
1811-1820	96
1821-1830	110
1831-1840	135
1841-1850	57
1851-1860	69
1861-1870	12
1871-1880	4
1881-1890	3
1891-1900	4
1901-1910	1

Så många avrättades i Sverige
Åren 1761 – 1910: 1 087 stycken

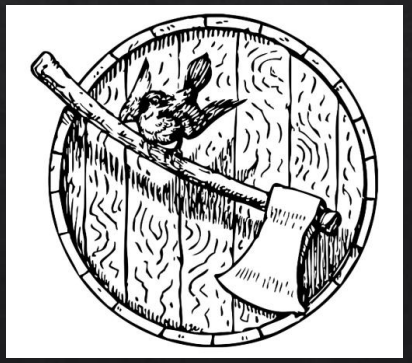

Några avrättade i Malmö

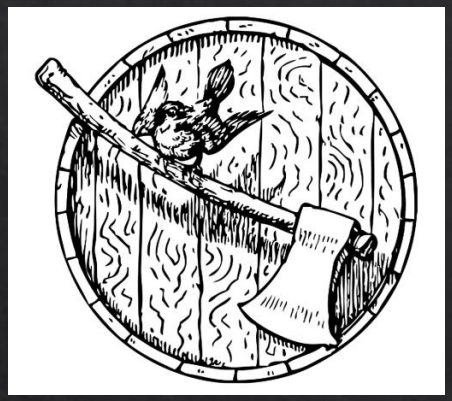

Några verkliga fall från Malmö (avrättningar)

Uppgifter om avrättningen

Malmö slottsförsamlings kyrkobok 1745-1831: 1758 d: 11 Januarii blef Artillerikarlen **Christian Waxmuth**, för begånget **dråp** på en **tysk Soldat**, **halshuggen** på Slottsplahn och i kyrkiogården lagd. Hans beredelse och hädanfärd war Christelig och för alla närwarande ganska uppbyggelig. Man kunde hos honom märka
ett rätteligen förbråkat hierta, men och en frimodig ande af nådenes hafwande kännedom och smak i Jesu församling, och öfwer alt Guds kärleks hierta som går efter det som borttappat är och söker till dess han finner. Waxmuth född i Norkiöping [Norrköping], härledde ifrån sin sidwördnad och wrånghet emot sina föräldrar all sin påföljande olycka och bad äfwen med många tårar, att detta Hans brott emot 4:de budet måtte under Skriftermålet blifwa honom alfwarligen förestält, androm till warning och ackt.

Avrättning i Malmö år 1767

Uppgifter om avrättningen

Malmö slottsförsamlings kyrkobok 1745-1831: Samma åhr (1767)den 11:te December utfördes på [… …] krögarens Bengt Ingessons **Änka Kiersti Borg**, at **halshuggas** och **å båhl brännas** på Afrättsplatsen utom Staden, sedan hon [sexton?] dagar förut, 2:ne dagar å rad, stådt i Halsjärn på Norra torget och af en Bödelsknekt **blifwit afstraffad med 23 par ris**. Hennes brott bestod i föröfwadt **Mord på ett […] barn, 6 Weckor gammalt**, hwilken Missgjerning hon begick, endast af ledsnad wid at lefwa, och fördenskull måste undergå ett så swårt och nesligt dödsstraff.

Fram till 1800-talet brukade avrättningar äga rum på offentliga platser och det var i det närmaste feststämning runt händelsen där både kvinnor, barn och ungdomar samlades för att se på. Vid halshuggningar brukade en del människor försöka få tag på lite blod från den avrättade, eftersom man trodde att blod från en avrättad kunde bota "fallandesjuka" (epilepsi).

Hängning

hängning Tjuvar brukade för det mesta bli hängda, och det här var ett straff som enbart män fick genomgå. Att bli hängd var ett mycket förnedrande avrättningsmetod tyckte man. Hängningarna brukade ske en bit utanför staden. Kvinnor som blivit dömda för stöld blev istället levande begravda.

Halshuggning

halshuggningAtt bli halshuggen ansågs vara "finare" än att bli hängd. Det fanns två typer av halshuggning - med yxa eller med svärd. Det sistnämnda ansågs dessutom "finare" än med yxa. Adelsmän kunde kräva att få bli avrättade med svärd istället för med yxa. Ofta blev även handen avhuggen, sedan huvudet och därefter kunde man bli steglad om det var ett "kvalificerat dödsstraff".

Bränning på bål

Straffet att brännas levande på bål kunde man få för bland annat tidelag, incest, mordbrand, barnamord, giftmord och häxeri. I Sverige var det dock ovanligt att man brändes levande på bål utan det vanligaste var att domen mildrades av högre instans och att man istället offentligt brände liket på bål efter avrättning på annat sätt, till exempel via halshuggning.

Rådbråkning

Detta var ett så kallat "kvalificerat dödsstraff" vilket menades att straffet var särskilt plågsamt och långvarigt. Vid rådbråkning lades de dömda på en bädd av stockar, sedan krossade bödeln med en järnstång eller ett vagnshjul så många ben som möjligt i kroppen utan att de dog. Därefter antingen "flätades" de in i ett stort hjul som därefter sattes upp vågrätt på en påle - till allmän beskådan - eller så halshöggs de. Ursprungligen ingick det i straffet att förbrytaren skulle vara vid liv när han fästes vid hjulet, och ofta levde de i flera dagar innan de dog. Längre fram gjorde man ofta slut på lidandet redan när man krossade benen i kroppen genom att trycka in bröstbenet på dem. I Sverige förekom enligt 1734 års lag endast rådbråkning för den som våldfört och dödat en skeppsbruten. Däremot förekom halshuggning och därefter stegling för åtskilliga brott. Rådbrå

Spetsning på påle

Spetsning på påle gick ut på att skära ett snitt i skinnet vid nedre delen av ryggen varefter förbrytaren träddes upp – levande - på en påle som kom ut uppe vid näsan. Därefter sattes pålen ut till allmän beskådan, helst vid en livligt trafikerad väg - andra till varnagel. Den här metoden användes ofta på snapphanarna som härjade i Skåne under Karl XI:s tid på 1670-talet.

Sveriges sista avrättning…

…skedde klockan 08:00 den 23 november 1910 då kyparen Johan Alfred Andersson-Ander (37) avrättades med giljotin på Långholmen. Ander var dömd för ett rånmord på en växelkassörska, Anna Viktoria Hellsten, i Stockholm. Det var enda gången som en giljotin användes i Sverige.

SIST AVRÄTTAD I SVERIGE

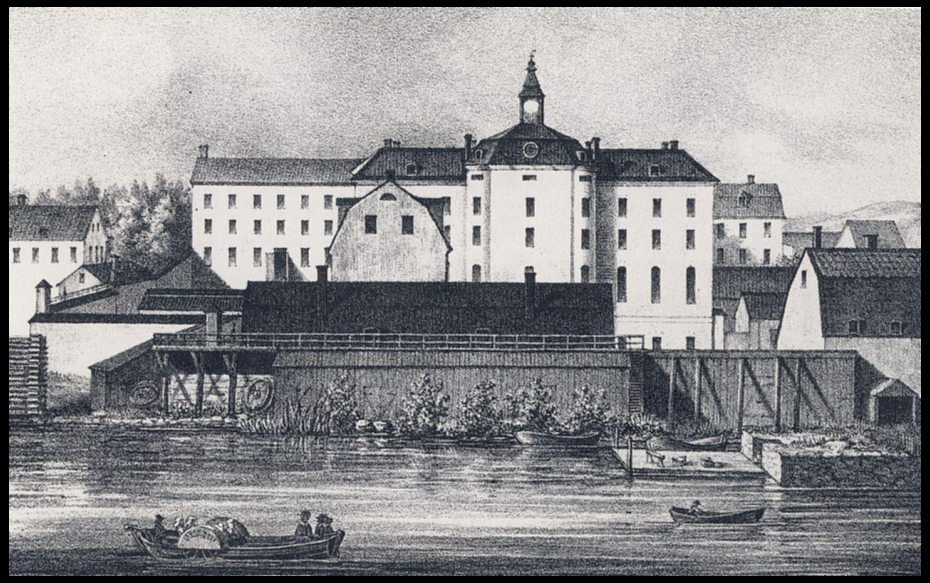

23/11
1910

Alfred Ander sist att avrättas i SVERIGE

ALFRED ANDER

Sista personen avrättad i Sverige

Johan Alfred Andersson Ander, född 27 november 1873 i Ljusterö socken, död 23 november 1910 på Långholmens centralfängelse i Stockholm (avrättad), var en svensk kypare, värdshusvärd, spårvagnsförare och tillika den sista personen att avrättas i Sverige då han dömts för ett brutalt rånmord. Han är den ende som avrättats med giljotin i Sverige.

År 1893-1894 gjorde Ander värnplikten vid Vaxholms artillerikår. Under större delen av sin levnad förde Ander därefter ett kringflackande liv med ett flertal misslyckade restaurangrörelser bakom sig. Tillsammans med sin fru drev han sedan 1894 rörelser i bland annat Strängnäs (1898) och Helsingfors (1903).

År 1909 flyttade han med sin fru till föräldrarna i Karlsudd. Hans fru, Julia Charlotta Ander, kom senare att vittna om att han ett flertal gånger misshandlat henne när han var berusad och att hon varit rädd för att han skulle döda henne.

Den 5 januari 1910 rånade Ander Gerells växelkontor på Malmtorgsgatan 2 i Stockholm, ett brott som han aldrig kom att erkänna. Under själva rånet misshandlade han kassörskan Viktoria Hellsten så illa att hon avled. Vid rånet kom Ander över 5 211 kr och 27 öre som senare kom att användas som bevis mot honom då en del av pengarna var nerblodade. Mordvapnet, ett besman, knöts också till Ander. Vid halvelvatiden kom en kolutkörare till ett nu nedsläckt kontor och fann Hellsten på golvet blödande från ett krossår i huvudet och bredvid henne på bordet låg en smörgås som det hade tagits två bett av. Hon var inte vid medvetande och en timme senare avled hon på sjukhuset. En koffert som Ander lämnat kvar på hotell Temperance innehöll delar av rånbytet, blod och Alfreds fotografi samt personbevis

Rättegång och avrättning

Makarna Ander greps av polis vid Anders fars stuga på Karlsudds brygga där de låg nakna i en säng på kvällen efter mordet. Frun släpptes på förmiddagen nästa dag, befriad från varje misstanke om delaktighet i brottet. Den 14 maj 1910 dömdes Ander till döden för begånget mord (och tredje resan stöld), en dom som han överklagade i alla instanser. Samtliga instanser upp till Högsta domstolen gav dock Ander avslag på överklagan och avrättningsdatumet fastställdes till den 23 november 1910 klockan 08:00 på morgonen. Han blev den sista människan att avrättas i Sverige då dödsdomen verkställdes av skarprättare Anders Gustaf Dahlman klockan 08:06, med hjälp av den fal

Giljotinen fungerade som väntat och sedan halshuggningen genomförts överlämnades Anders kropp till läkare som kunde konstatera att han lidit av tuberkulos och att han före avrättningen svalt en större porslinsskärva, troligen i ett självmordsförsök.

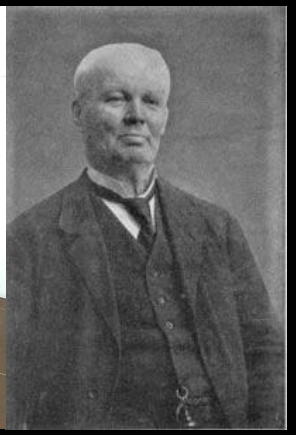

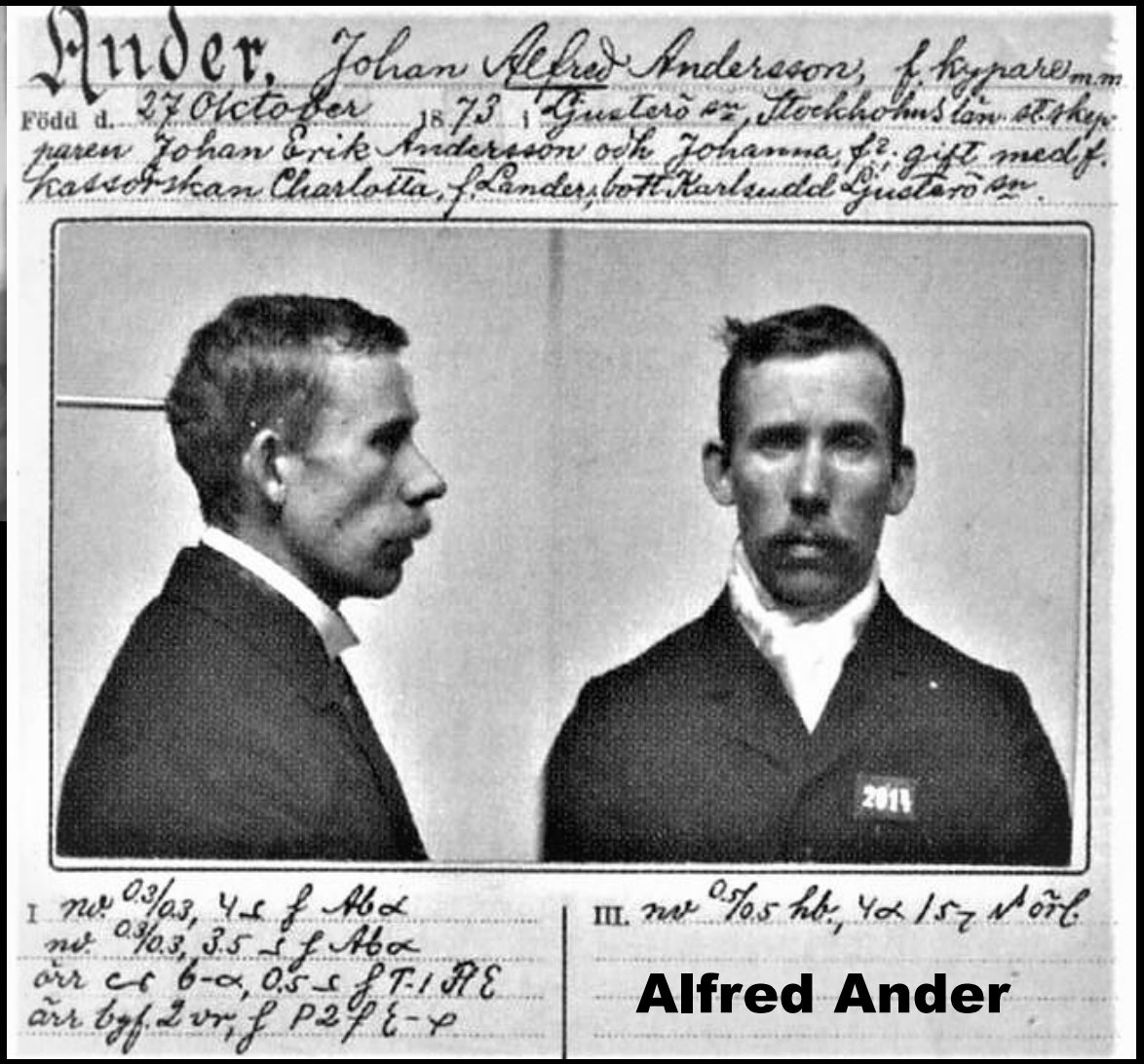

Alfred Ander

Johan Alfred Andersson Ander, född 27 november 1873 i Ljusterö socken, död 23 november 1910 på Långholmens centralfängelse i Stockholm (avrättad),

Den mördade Viktoria Hellsten.

YNGSJÖMORDET

Den mördade Hanna Johansdotter.
1867-1889

Modern, Anna
Månsdotter.F.1841
Avrättad 7/8-1890

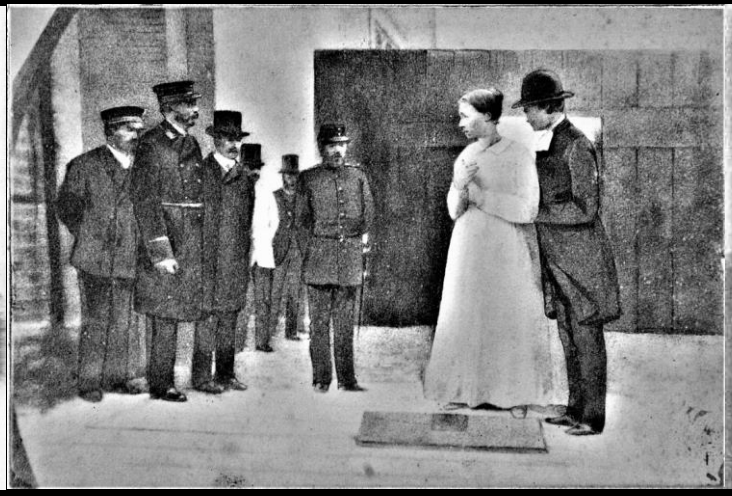

Anna Månsdotter strax före sin **avrättning.** Skarprättare Anders Gustaf Dahlman är den långe mannen till vänster.7/8-1890

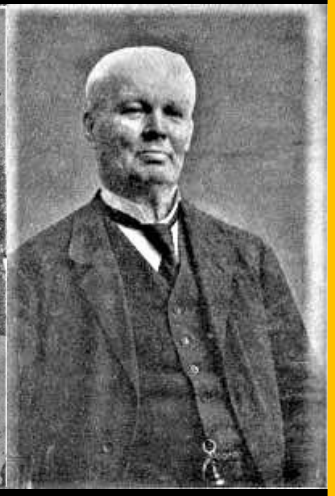

Albert Gustaf Dahlman, Sveriges sista **skarprättare.**

Yngsjömordet 28/3-1889

Avrättning 7/8-1890

Per frigiven 1913 dog 1918

Sonen, Per Nilsson.
1862-1918
Frigiven 1913

Incest triangel-drama

Före detta Kronohäktet på Långholmen

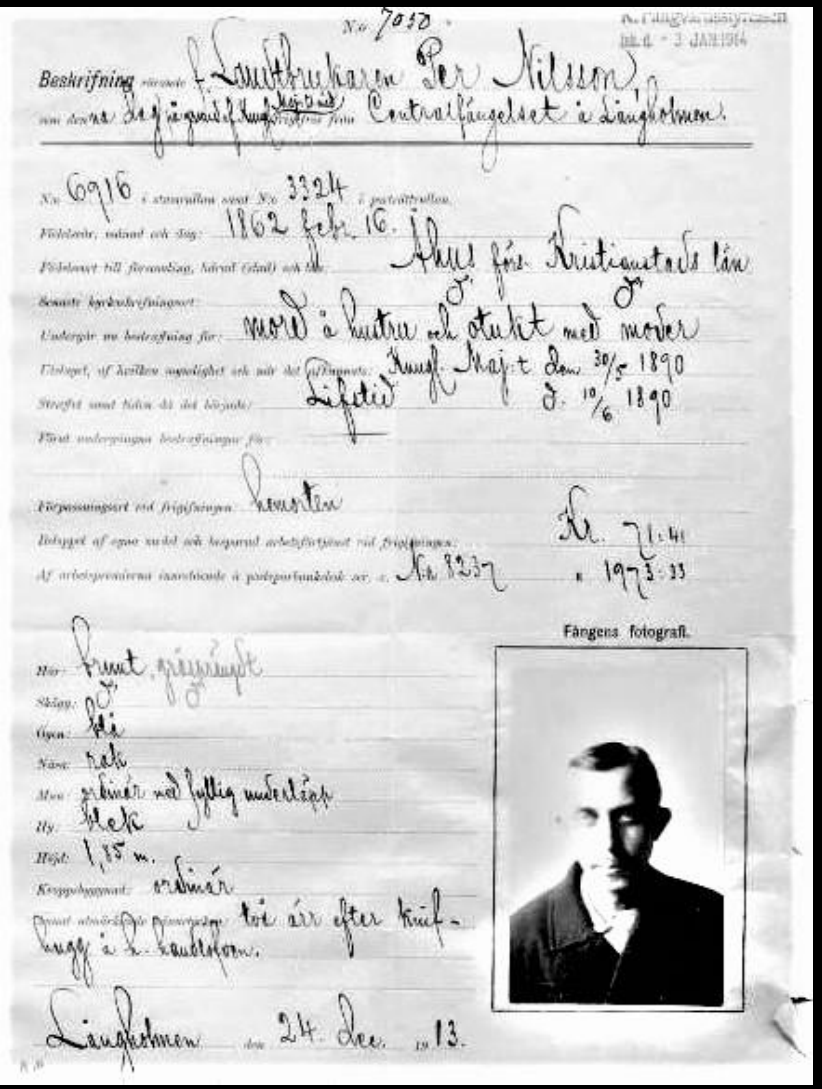

Domarna

Per dömdes av **häradsrätten till döden för mord** på sin hustru. Anna Månsdotter frikändes av häradsrätten men dömdes till döden av nämndemännen som alltså röstade ned domaren.

I en andra prövning i häradsrätten dömdes **Per** för **sedlighetsbrott till straffarbete i två år och nio månader** och för **mordet till straffarbete i sex månader**. Detta avrundades till tre år jämnt. **Månsdotter dömdes till livstids fängelse för sedlighetsbrott och till döden för mordet.**
I en tredje prövning i **häradsrätten skärptes Pers straff** för **sedlighetsbrott till fyra års fängelse och för mord till dödsstraff**. Anna Månsdotters straff fastställdes.
Lagen vid den tiden sade att dödsstraff alltid skulle fastställas av högre instans, vilket också skedde.
Både Per och Anna begärde därefter **nåd från dödsstraffet** och **Per** fick sitt straff omvandlat till **livstids fängelse. Annas dödsstraff kvarstod dock.**

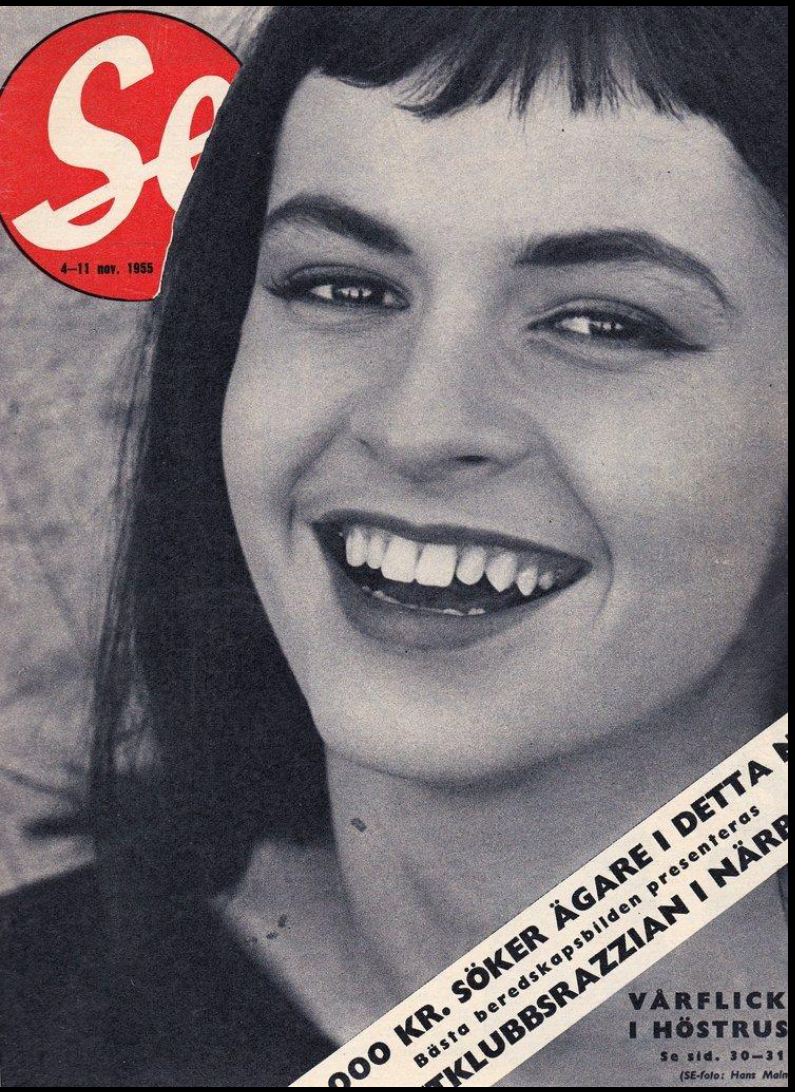

Mimmo Lillemor Astrid **Wåhlander,** ursprungligen Astrid Lillemor Wåhlander, under en period Borglin, född 1 november 1936 i Linköping, död 24 december 1992 i Stockholm, var en svensk skådespelare.
När Mimmo Wåhlander arbetade med amatörteater vid Lilla Teatern i Lund blev hon upptäckt som fotomodell och mannekäng. Från 1955 till 1958 var hon sedan elev vid Malmö stadsteaters elevskola där hon redan som premiärelev 1957 hade sitt genombrott som Anne Frank i Anne Franks dagbok.

Yngsjömordet är en del av en svensk TV-filmserie från 1986 som behandlade fem olika Skånska mord. Filmen premiärvisades på TV2 10 december 1987. Mimmo Wåhlander spelade Anna Månsdotter.

Gunnel Märtha Ingegerd Lindblom, under en tid Helander, född 18 december 1931 i Johanneberg i Göteborg, är en svensk skådespelare och regissör. Yngsjömordet är en svensk film från 1966 i regi av Arne Mattsson. Spelade Anna Månsdotter.

Mimmi Wåhlander på omslaget till Se, november 1955.

World of slideshows free Network

Februari 2020

STOCKHOLMS

Blodbad 1520

Blodbad

var den rannsakning med efterföljande avrättningar som ägde rum i Stockholm den 7–9 november 1520. Händelserna inleddes direkt efter Kristian II:s (som efter blodbadet blev känd som Kristian Tyrann i Sverige.

Gustav Trolles krav

krav på ekonomisk kompensation för bland annat Stäkets rivning ledde till frågan om den tidigare riksföreståndaren Sten Sture den yngre och hans anhängare hade gjort sig skyldiga till kätteri.

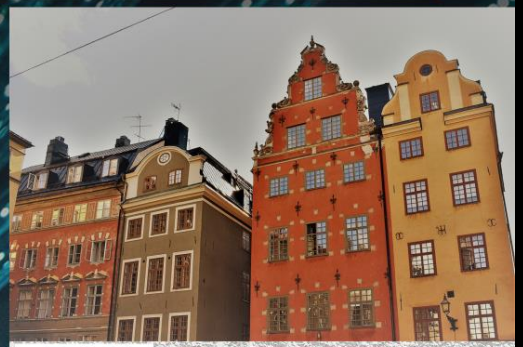

Anders Dernback

Avrättningarna

Två scener från Blodbadstavlan. Till vänster halshuggs de två biskoparna; till höger grävs kistan med Sten Sture den yngres kropp upp.
Avrättningarna på Stortorget utanför Stockholms slott började vid middagstid måndagen den 8 november 1520 med att biskoparna Mattias och Vincent halshöggs med svärd. Efter det avrättades 15 adelsmän med svärd. Därefter hängdes Stockholms borgmästare och rådmän från en galge som uppförts på torget. Följande dag avrättades adelsmännens tjänstefolk och andra medhjälpare.

Bål tändes på Södermalm

Den 10 november tändes stora bål på Södermalm på den plats där Katarina kyrkogård senare anlades och där brändes kropparna efter de avrättade. Sten Sture den yngres grav i Svartbrödraklostret grävdes upp och liket kastades också på bålet.

Med stöd av sententian avrättades mellan 50 och 60 personer. I denna utpekades Sten Sture den yngre och ytterligare 17 namngivna personer samt borgmästare och rådsmän i Stockholms stad. Utöver dessa avrättades en stor grupp människor som inte hade utpekats i Gustav Trolles klagoskrift. Mickel Nilsson och Klas Kyle, tidigare slottsfogdar på Stockholms slott undslapp straff och Kristina Gyllenstierna och Sigrid Banér hamnade istället i fängelse.
De två biskoparna Mattias och Vincent hörde inte heller till de anklagade, trots det blev de de första att avrättas och deras avrättning stred i varje fall mot kanonisk rätt

Det finns **olika uppgifter** om det exakta antalet avrättade i Stockholm. Enligt den ansvarige bödeln, den tyske officeren Jörgen Homuth, avrättades 82 personer. Stämmer uppgiften avrättades 20-30 personer utöver de av Gustav Trolle utpekade.

Medan avrättningarna pågick skrev Kristian II ett brev till påve Leo X i Rom där han förklarade att det under rannsakningen den 7 november upptäckts att Sturepartiet hade tänkt att tända eld på slottets krutförråd och att slottsvakterna när detta upptäckts blivit så rasande att de gått till anfall mot Sten Sture den yngres anhängare och att i den kalabaliken hade även biskoparna Mattias och Vincent dödats.

Mattias Gregersson (Lillie), biskop i Strängnäs
Biskop Vincentius, biskop i Skara
Erik Abrahamsson (Leijonhufvud), riksråd
Måns Gren, riksråd
Erik Ryning, riksråd
Kristiern Bengtsson (Oxenstierna) d.y., riksråd
Erik Johansson (Vasa), riksråd, far till Gustav Vasa
Bengt Gylta, riksråd
Erik Nilsson (Gyllenstierna)
Eskil Nilsson (Gyllenstierna)
Erik Knutsson (Tre Rosor)
Joakim Brahe, riksråd
Erik Kuse, slottsfogde på slottet Tre Kronor
Olof Björnsson (Halvmåne), slottsfogde på slottet Tre Kronor
Måns Jonsson, slottsfogde på slottet Tre Kronor
Jöns Gudmundsson, borgmästare
Anders Olofsson, borgmästare
Anders Henriksson, borgmästare
Olof Hansson, rådman
Måns Budde, rådman

Avrättade

Baggans Björn, rådman
Anders Ruth, rådman
Anders Karlsson (Ödebyätten), rådman
Mickel Nilsson, rådman
Knut Öning, rådman
Erik Helsing, rådman
Peder Eriksson, rådman
Asmund, rådman
Mats Crona, rådman
Jakob Pedersson, rådman
Nils Bergsson, rådman
Heming Grönskalle, rådman
Henrik Strobock, borgare
Lambrekt Båding, borgare
Hans Weser, borgare
Simon Skräddare, borgare
Långe Nils, borgare
Peder Staffansson, borgare
Påvel Skinnare, borgare
Gudmund Skinnare, borgare
Erik Smältare, borgare
Peder Budde, borgare
Anders Köttmånglare, borgare
Mats Tunnbindare, borgare
Nils Matsson, borgare
Lambrekt Bardaskär, borgare
Lasse Hass, borgare
Kettil Skrivare, tjänstefolk
Olof Walram, lågfrälse
Erland Esbjörnsson, lågfrälse
samt drygt 35-40 av de adligas tjänstefolk

Avrättade

Avrättad Joakim Brahe

Kätteri

Följande dag sammanträdde en grupp på fjorton präster på slottet för att ta ställning till om de anklagade verkligen gjort sig skyldiga till kätteri. I gruppen ingick ärkebiskopen, biskoparna av Västerås, Linköping och Odense, domprosten Göran Turesson, ärkedjäknen Verner från Linköping, ärkedjäknen Larens Andreæ från Strängnäs, dekanen Jöns, doktor Peder Galle, doktor Erik Geting, dominikanmunken Laurens, kanikerna Mattis och Henrik från Uppsala samt kaniken Sven från Skara. Gruppens uppgift blev att svara på om de gärningar **som Gustav Trolle föregående dag räknat upp var uppenbart kätteri mot kyrkan.**